

המאירי מסביר שהאיסור הוא רק בשירה דרך פריצות ושמחת הוללות. אבל שירות ותשבחות לה' מותר ונראה שאינו מחלק בין כלי שיר לשירה בפה וכן לא בין על היין למבלי היין

כלי שיר לאחר החורבן ובין המצרים

מקור גזרת כלי שיר

המשנה מביאה איסור נגינה בבית המשתאות ובגמרא מובאים מקרים להיתר ומשמע שטעם ההיתר שבאופן כללי גם מחוץ לבית המשתאות אסור. עוד מובא שהקפדה על גזירה זו מביאה שפע.

1. תלמוד בבלי מסכת סוטה דף מז עמוד א

מתני'. משבטלה סנהדרין - בטל השיר מבית המשתאות, שנאמר: בשיר לא ישתו יין וגו'...

גמ'. וממאי דמשבטלה סנהדרי כתיבי? אמר רב הונא בריה דרב יהושע, דאמר קרא: זקנים משער שבתו בחורים מנגינתם! אמר רב: אודנא דשמעא זמרא תעקר....

אמר רב הונא: זמרא דנגדי מושכי ספיות נחבל שכי שנינו אלא לזמא במללכתם ודבקרין שמזמנין גשעה שחורשין ואינו אלא לטנין את השוטים להלמייהם שקולכין לקול השיר לענד עלויס - שרי, דגרדאי (ארגים) - אסיר אינו אלא לשחוק.

רב הונא בטייל זמרא גזר על זורו שלא יזמרו בנייהם ונבית משתאות, קם מאה אווזי בזוזא ומאה סאה חיטי בזוזא ולא איבעי. אתא רב חסדא זלזיל ביה ולא הקפיד למחות זינס, איבעאי אווזא בזוזא ולא משתכה.

מקור גזרת שירה בפה

נגיטין מובאת כמרא נוספת לאיסור שירה בפה ומעמידה את הפסוק שסוטה לאיסור כלי שיר

2. תלמוד בבלי מסכת גיטין דף ז עמוד א

שלחו ליה למר עוקבא: זמרא מנא לן דאסיר? שרטט וכתב להו: אל תשמח ישראל אל גיל בעמים. ולישלח להו מהכא: בשיר לא ישתו יין ימר שחר לשתות! אי מההוא, ה"א ה"מ זמרא דמנא, אבל דפומא שרי, קמ"ל.

טעם נוסף מובא בירושלמי שהוא משום תוכן השירים שלא יהיה בהם דברי נבלה

3. תלמוד ירושלמי מסכת סוטה פרק ט הלכה יב

מתני' משבטלה סנהדרין בטל השיר מבית המשתאות שנאמר [ישע"י כד ט] בשיר לא ישתו יין: גמ' אבא בר רב ירמיה אמר [איכה ה יד] זקנים משער שבתו וגו'. אמר רב חסדא בראשונה היתה אימת סנהדרין עליהן ולא היו אומרים דברי נבלה בשיר. אבל עכשיו שאין אימת סנהדרין עליהן הן אומרים דברי נבלה בשיר.

שיטות הראשונים

לתוספות אסור על היין לכולם ולאדם הרגיל בכך אסור אפילו שלא על היין. ולצורך מצווה מותר.

4. תוספות מסכת גיטין דף ז עמוד א

זמרא מנא לן דאסור - פי' בקונטרס לשורר בבית המשתאות וכן משמע מדקאמר ולישלח ליה מהכא בשיר לא ישתו יין ובפרק בתרא דסוטה (דף מח.) תנן משבטלה סנהדרין בטל שיר בבית המשתאות שנאמר בשיר לא ישתו יין. וראוי להחמיר (בנוסף) בכיוצא דההוא בירושלמי דהוה קאים ודמיך בזמרא (קם ושוכב מתוך זמרה) שמתענג ביותר.

ושיר של מצוה שרי כגון בשעת חופה שעושים לשמח חתן וכלה.

5. בית הבחירה למאירי מסכת גיטין דף ז עמוד א

כל מיני זמר העשויין לשמחת הוללות ושלא לכיון בהם לשבח הבורא יתברך או לצד מצוה אלא דרך קלות ראש ותענוג במיני מאכל ומשתה אסור לשמעו ולהשתעשע בו בין שנעשה הזמר בכלי בין שירה על פה וכל שכן במקום שהנשים מצויות שם והדבר בא לידי הרגל עבירה.

ומכל מקום כל שיש בו שבת ותהלה לשם כגון מיני פיוטים ומזמורים מותר אף בבית חתנים ומשתאות וכן הדין לשמח חתן וכלה שכל שאין בו צד פריצות מותר ואין לו לדיין באלו אלא מה שענינו רואות לפי מקומם ושעתם ואף המקראות מלמדים שלא נאמר אלא דרך פריצות והוא שאמר כעמים כלומר כמנהג העמים וכן בשיר לא ישתו יין שכל אלו דרך פריצות וקלות ראש ובמסכת סוטה מ"ח א' נראה כן בהדיא כמו שביארנו שם:

אמנם דעת הארוחות חיים לאסור בכלי שיר הכל אפילו תשבחות

6. אורחות חיים חלק א הלכות תשעה באב אות יד

וזמרא דמנא לעולם אסור בכל מקום ואפי' על ידי שבתות של הקדוש ברוך הוא ואסורן מן התורה דכתיב אל תשמח ישראל אלא גיל כעמים וכו' ודברי קבלה כדברי תורה דמי.

וכן הריף התיר שירות ותשבחות דוקא בפה ואפילו בבית המשתה וכן המנהג (וכדברי הרמב"ם לעיל וכו')

7. רי"ף מסכת ברכות דף כא עמוד ב

פירש גאון הא דאמרינן זמרא בפומא אסיר ה"מ כגון נגינות של אהבת אדם לחבירו ולשבח יפה ביפיו כגון שהישמעאליים קורים להם אשעא"ר אבל דברי שירות ותשבחות וזכרון חסדיו של הקדוש ברוך הוא אין אדם מירשאל נמנע מזאת ומנהג כל ישראל לאמרן בבתי חתנים ובבתי משתאות בקול נגינות ובקול שמחה ולא ראינו מי שמיחה בזאת (וכן כתבו הרמב"ם והרא"ש).

שיטת הרמב"ם

לרמב"ם אסור בכלי זמר בכלל. ואילו בפה אסור רק על היין. אמנם בהודאה לאל מותר בפה גם על היין.

8. רמב"ם הלכות תעניות פרק ה הלכה יד (שו"ע תקסג)

וכן גזרו שלא לנגן בכלי שיר וכל מיני זמר וכל משמיעי קול של שיר אסור לשמוח בהן ואסור לשמען מפני החורבן ואפילו שירה בפה על היין אסורה שנאמר +ישעיהו כ"ד+ בשיר לא ישתו יין, וכבר נהגו כל ישראל לומר דברי תושבחות או שיר של הודאות לאל וכיוצא בהן על היין.

הבנת הטור והב"י שלרמב"ם אסור כלי שיר אפילו שלא על היין

9. טור הלכות תשעה באב ושאר תעניות סימן תקס

ומלשון הרמב"ם ז"ל משמע דבכלי אסור לשמוע בכל ענין. ובפה דוקא על היין (וכן נראה הבנת הב"י ברמב"ם). אבל הוא ביאר בתשובת שאלה דאפי' בפה אסור אף בלא משתה.

הגה: ויש אומרים דוקא מי שרגיל בהם, כגון המלכים שעומדים ושוכבים בכלי שיר. או בבית המשתה ושם אפילו אינו רגיל בהם ואפילו בפה אסור לכו"ע. משנ"ב, ואסור לשומעם מפני החורבן; ואפילו שיר בפה על היין, אסורה שנאמר: בשיר לא ישתו יין (ישעיה כד, ט)

השו"ע מוסיף היתר שירה בפה של שירות ותשבחות והרמ"א מוסיף היתר של כלי נגינה לצורך מצוה

וכבר נהגו כל ישראל לומר דברי תשבחות או שיר של הודאות וזכרון חסדי הקדוש ברוך הוא, על היין.

הגה: וכן לצורך מצוה, כגון, בבית חתן וכלה, הכל שרי.

המשנ"ב ברורה מחמיר כ"ח שאפילו שירה בפה אסורה תמיד ואפילו לא על היין

13. משנה ברורה סימן תקס ס"ק יג - יד

(יג) ואפילו שיר בפה על היין אסור - וב"ח פסק דאפילו בלא יין ג"כ אסור דאמרינן בגמרא דוקא זמרא של מושכי הספינות או מושכי הבקרים שרי שאינו אלא לזרזם במלאכתם אבל דגרדאי אסור שהוא לשחוק בעלמא (ובאג"מ א קטו כתב שאינה ראייה אלא כיון שרגילים בכך אסור כתוס'). וע"כ נשים המזמרות בפה בעת מלאכתן יש למחות להן. ואם אינן שומעות מוטב שיהיו שוגגין. אכן בבית חרושת המעשה שיש שם גם אנשים ואלו מזמרות ואלו עונין אחריהן הוא כאש בנעורת ומצוה רבה לבטלם:

14. סיכום השיטות - מתי אסורים שירה

שירה המותרת בכל אופן

- תשבחות וחסדי השם.
- שירים המעוררים דבקות
- לצורך מצוה גם בכלי נגינה: כגון כחוננה, ברית מילה ופדין הבן, בר מצוה, וז' ימי המשתה, חול המועד ופורים (ואפילו שאינם שירות ותשבחות רק ללא ניבול פה. משנ"ב)

שירה אסורה

שירה בכלי שיר	שו"ע	רמ"א	ב"ח/משנ"ב
שירה בכלי שיר	תמיד	על היין מי שרגיל	תמיד
שירה בפה	על היין	על היין	כשלא עבודה

שמיעה באמצעים אלקטרוניים

בחלקת יעקב דוחק את עצמו להתיר שמיעת רדיו כיון שאפשר שלא נזרו על זה שהרי לא היה בזמן חי"ל. ואינו דומה לכלי נגינה חדש שכלול בנגינה כיון שאינו כלי נגינה

15. שו"ת חלקת יעקב אורח חיים סימן סד

מי יתן והי' אשר יתכשר דרא להיזהר מבלתי שמוע זמרת הרדיו, אבל לדאבונינו העולם אינם נוהרים כלל בזה ורק חסידים ואנשי מעשה, וראיתי בני עלי' והם מועטים, וצריכין למשכונני אנפשי' להתיר וללמד זכות. ומי התיר שארי הדברים הנאמרים בשו"ע תק"ס לאסור משום אבלות לאחר החורבן...

ויש עוד סברא גדולה להתיר כיון דבשעת הגזירה לאסור הזמרא מטעם אבלות לא היה עדיין הרדיו לא חל הגזירה על הרדיו וכהאי דב"י בס' י"ג מובא במג"א ומחצה"ש סוסי' ש"א וז"ל כיון דבימיהם דלא ה' גנאי לא אסרו חכמים אף על פי שבימינו איכא גנאי מ"מ לא נגזור ונחדש גזירה חדשה ונשאר בהיתרו,

מתשובת הרמב"ם משמע שכל שירות חול אסורה אפילו בפה והטעם הוא שהתפעלות והתרגשות הנפש חושפת את האדם להשפעה וממילא כשאין מקורותיהם בקדושה יש לחוש להשפעה שלילית. ואם נעשה הכלי שיר או על היין יש בזה תוספת איסור.

10. שו"ת הרמב"ם סימן רכד

שאלה שאלה מארם צובא. המותר לשמוע שירה עם שירי האזור הערביים וזמר?

התשובה ידוע, שעצם הזמר והנגינים כלם אסורים, אפילו אין אומרים עליהם מלים כלל, לאומרים ז"ל אודנא דשמעא זמרא תעקר. וכבר באר התלמוד שאין הבדל בין שמיעת הזמר או ניגון על מיתרים או השמעת הנעימות בלא [מלים], אלא כל מה שמביא לידי שמחת הנפש והתרגשותה, (הוא) אסור, כמו שאמרו, וסמכו דבריהם אל איסור הנביא, (שאמר) אל תשמח ישראל אל גיל כעמים. וטעם זה (הדבר) ברור מאד, לפי שכוח תאוה זה צריך לכובשו ולמונעו ולמשוך ברסנו, ולא שיפעל ויחיה מתו

... ואלביא דאמת אסור לשמוע דבר טפשות, אפילו נאמר שלא בשירה, ואם מנגנים אותו על כלים, יש כאן שלשה איסורים, איסור שמיעת דבר טפשות ונבלות הפה איסור שמיעת שירה, ר"ל זמרא בפומא, ואיסור שמיעת (כלי) מיתרים. ואם זה במקום שתיית יין, יש איסור רביעי, והוא אומרו יתעלה והיה כנור ונבל תוף וחליל ויין משתייהם. ואם המזמרת אשה, יש שם איסור חמישי, לאומרים ז"ל קול באשה ערוה, ומכל שכן אם היא מזמרת.

...ומה שאמרו הגאונים ז"ל (שהתירו שירה בפה) הוא זמר דברי שירות ותושבחות, כמו שכתב בעל ההלכות ז"ל. אבל חס ושולם להזכיר שירי (החול) בהם, לא נשמעה זאת בישראל לא מן גאון ולא מן הדיוט. והתימה על אומרכם במעמד כשרים, והכשרים לפי דעתי אינם מצויים במקומות שתיית משקה משכר. וכבר בארנו גם בזה במורה מה שיש בו מספיק. ומכל שכן (אינם כשרים), אם יוסיפו על זה ע"י שמיעת כלי שיר. ושולם. וכתב משה:

הבנת הכנה"ג שגם הרמב"ם לא אסר כלי שיר אלא על היין ולמעשה סובר כתוספות. ודבריו בתשובה לאסור בכל אופן הוא דרך רגילות ולא דרך אקראי וכדברי התוספות

11. כנסת הגדולה הגהות טור אורח חיים סימן תקס

אבל אם נפרש בדברי הרב רבינו משה בר מיימון דהכל הוא דין אחד, ומה שאמר על היין אסורה קאי אפילו אמה שלמעלה הימנו, והכי קאמר: וכן גזרו שלא לנגן בכלי שיר וכל מיני זמר וכל משמיעי קול של שיר אסור לשמוח בהן ואסור לשמען מפני החורבן וכל זה על היין אסור. (אמנם קצת קשה שלפי דבריו הרמב"ם היה צריך לכתוב על היין 'אסורות' ולא 'אסורה')

דבריו ז"ל עולים כשיטת רש"י והתוספות דלא נאסר בין במנא בין בפומא אלא על היין,

ובתשובה שאסר זמרא אפילו שלא על היין מיירי ברגיל כדברי התוספות, ומה שהביא פסוק דבשיר לא ישתו יין ומגמרא מוכח דליכא למילף מהאי קרא אלא זמרא דמנא, קושטא דמילתא קאמר דכיון דאין איסור הזמרא בין בפומא בין במנא אלא על היין הביא פסוק דבשיר לא ישתו יין ששם מפורש דדוקא על היין.

פסקי השו"ע והרמ"א

השו"ע כתב כלשון הרמב"ם והרמ"א פסק כתוספות

12. שולחן ערוך הלכות תשעה באב סימן תקס סעיף ג

וכן גזרו שלא לנגן בכלי שיר וכל מיני זמר וכל משמיעי קול של שיר לשמח בהם (לכאורה אפילו לא על היין כהבנת הטור ברמב"ם);

כלי נגינה לצורך מצווה בין המצרים

השו"ע כתב איסור ענייני שמחה מראש חודש והרמ"א הביא היתר לצורך מצווה

19. שולחן ערוך אורח חיים סימן תקנא סעיף ב

מר"ח עד התענית ממעטים במשא ובמתן ובבנין של שמחה, כגון בית חתונה לבנו או בנין של ציור וכיור, ובנטיעה של שמחה, כגון אבורנקי של מלכים שנוטעים לצל להסתופף בצלו או מיני הדס ומיני אהלים; ואם היה כותלו נוטה ליפול, אף על פי שהוא של שמחה מותר לבנות (ולצורך מצווה הכל שרי)

הכף החיים מביא בשם כמה מוסקים שאפשר שהשו"ע לא סובר להתיר לצורך מצווה

20. כף החיים אורח חיים סימן תקנא סעיף קטן לג

לג) שם. ואין נושאים נשים. ואם לא קיים פו"ר מדינא מותר לעשות נשואין כיון שהוא מצווה אלא דנוהגין דאעפ"י כן אין נושאים דלא מסמני מלתא. ח"א כלל קל"ג או י"א. וזהו לפי מ"ש בהגה דלצורך מצווה הכל שרי ואפשר דהש"ע לא ס"ל הכי מדלא העתיק זה בש"ע וכ"מ מדברי העו"ש או' א' וכ"כ השו"ג או' ט' על דברי הגה הנז' שמסתמיות הפו' לא משמע הכי אלא כל דבר שיש בו שמחה אפי' אם הוא לצורך מצווה אסור והכי מסתבר יעו"ש. ועיין לעיל או' ל':

הכף החיים כותב שהבאת מנגנים לצורך מצווה גם תלויה במחלוקת של איסורי שמחה לצורך מצווה והמקלים יש להם על מה לסמוך

21. כף החיים אורח חיים סימן תקנא סעיף קטן מ

מ) ואם מותר להביא מנגנים לכבוד מצות מילה נראה דזה תלוי בפלוגתא שכתבנו לעיל או' ל"ג דלדעת המתירים דבר שמחה לצורך מצווה ה"ה הכא ולדעת האוסרים אסור

ומיהו הא"ר או' כ"ו כתב דאפי' במילה עצמה אין נוהגין ליקח מנגנים.

ומ"מ במקום שנהגו היתר יש להם על מה לסמוך אבל כלילה שלפני המילה יש למנוע במי שרוצה להביא מנגנים כמ"ש שכנה"ג בהגב"י או' ל"ג יעו"ש. ועיין עוד לקמן או' קל"ט וסי' תק"ס או' ל"ד:

במשנה הלכות כתב שאדם שנשא קודם י"ז בתמוז מותר לשמח אותו בריקודים ומחולות תוך ז' ימי המשתה

22. שו"ת משנה הלכות חלק ו סימן קט

והנה מהמבואר מבואר עכ"פ דכל שנשא קודם הרגל ז' ימי המשתה שלו דוחין הרגל לענין שמחת הרגל ודוחה מצות סוכה הוא וכל שושבינו א"כ כ"ש הנושא קודם י"ז בתמוז דליכא אלא מנהג לאחר י"ז שלא לעשות ריקודין של רשות ודאי דחתן וכל שושבינו פטורין מלהתאבל בשעה שמחוייבין לשמח חתן וכלה שהוא מצווה גדולה כמ"ש כל הפוסקים

בחזו"ע הרחיב את ההיתר לכל סעודת מצווה

23. חזון עובדיה ארבע תעניות עמוד קנא

אף על פי שמותר מעיקר הדין לשמוע בשאר ימות השנה דרך הרדיו ורשם-קול שירי קודש המלווים בכלי נגינה, מכל מקום בימי בין המצרים יש להימנע מלשמועם. ומיהו בשמחת מצווה כגון בשמחת חתן וכלה, או מילה, או פדיון הבן, או בר מצווה, או סיום מסכתא, מותר לשמוע שירי קודש המלווים בכלי נגינה, שכל שהיא שמחת מצווה יש להקל בדבר. (והביא שהענין בסידורו ההמיר בזה אמנם אין דבריו מוכרחים)

ואין זה דומה למין כלי זמר שיתחדש אף על פי שלא ה' בשעת הגזירה דודאי אסור משום שהגזירה היתה כל מיני כלי זמר, והסברה נותנת דאף כ"ו שיתחדשו בכלל, אבל הרדיו שאין רואים כלל המנגן ובא ממרחק רב עפ"י חדשות הטבע מיקרי פנים חדשות ואינו בכלל הגזירה, ואף שהיא רק סברה בעלמא ומי שירצה יכול לדחותה מ"מ סניף יש.

המנהג למעשה בכל השנה

שבו הלוי סובר שמעיקר הדין יש לאסור גם היום כיון שרגלים בזה דינו חמור יותר ומלמד זכות קצת על השומעים זמר קודש או לפקח עצבונו

16. שו"ת שבט הלוי חלק ו סימן סט

והנה להלכה כ' הרמ"א או"ה ס' תק"ס ס"ג די"א דוקא מי שרגיל בהם כגון המלכים שעומדים ושוכבים בכלי שיר או בבית המשתה ע"כ, ודבר פשוט דהא דידן שנתרבו כ"כ הכלי שיר הלב יודע שזה נקרא רגיל בהם כידוע ממנהג המחזיקים כלים אלה, ומכ"ש הפותחים הרדיו בבוקר בעת קימה בתכנית זמר הבוקר וכיו"ב בערב ובעת סעודה דאיסור גמור הוא ע"פ הלכה.

ולמעשה לבושתינו ולצערינו כמעט נשכח הלכה פסוקה הזאת, ואין לנו למוד זכות גמור, ומיהו עכ"פ אלו השומעים הכלי שיר שמשמיעים זמר קודש וזמר מצווה לעורר הלבבות, ומכ"ש בעת סעודת חתונה מותר, במקום שאין איסור מיוחד לכך כמו בירושלים עיה"ק כידוע, או למי ששומע לפקח עצבונו ש"ל שבגדר מצווה הוא,

גם האור לציון כותב שנהגו להקל ולמעשה מקל למי שקשה לו שלר לשמוע כלי שירה במשך כל השנה

17. שו"ת אור לציון חלק ג - הערות פרק ל - דינים הנוהגים

זכר לחורבן הערה ג

ואולם ראינו שנהגו להקל בזה, וכבר הביא הרמ"א שם שיש אומרים שאין אסור אלא דוקא מי שרגיל בהם, כגון המלכים שעומדים ושוכבים בכלי שיר, או בבית המשתה. ולכן אף שמן הראוי להמנע משמיעת נגינות מכלי שיר וכדעת מרן, מכל מקום אחר שנהגו להקל כדעת המקילים אי אפשר לאסור לגמרי.

ונראה שמי שחולה, וכן מי שסובל מעצבות או מחוסר מנוחת הנפש, והוא דבר מצוי, וביותר אצל זקנים, שרשאי להקל לכתחילה לשמוע נגינות מכלי שיר במשך השנה. וכן יש להקל לילדים לסמוך על המקילים ולשמוע נגינות אלו. וכן יש להקל אף לבנות גדולות לשמוע נגינות מכלי שיר, כיון שאנו רואים שקשה להן להמנע משמיעת נגינות מכלי שיר במשך כל השנה, והדבר יכול להפריע להן, ולכן יש להקל להן אף לכתחילה.

גם ביחזו"ד מצרף כמה ספקות להקל בדור הזה כשאנו על היין

18. שו"ת יחיה דעת חלק א סימן מה

ולכן שירות ותשבחות להשי"ת בליווי כלי נגינה, הנאמרים ברדיו או ברשם קול, אין איסור לשומעם, שיש כעין ספק ספיקא, שמא הלכה כרוב הפוסקים שלא נאסר לשמוע כלי שיר אלא על היין, ואם תמצא לומר כדעת הרמב"ם, שמא גם הוא יודה לרוב הפוסקים, שאין לאסור שמיעת כלי שיר אלא על היין (כדברי הכנה"ג והפרי הארז), ואם תמצא לומר כפירוש הטור והבית יוסף, שמא ברדיו וברשם קול שאינם נראים לעין יש להקל כששומעם שלא על היין.

ועל כל פנים נראה שמכיון שלדעת רוב הפוסקים אין לאסור שמיעת כלי שיר אלא על היין, ויש שמפרשים כך בדברי הרמב"ם, אין למחות במקילים, כיון דהוי מילתא דרבנן והמחמיר תע"ב.

סיכום להלכה - ניגון בבין המצרים

איסור כלי זמר כל השנה – מעיקר הדין גזרו חז"ל לאחר החורבן שלא לשמוע כלי זמר כל השנה (שו"ע תקס ג) ויש אוסרים אפילו שירה בפה כשאינה של מצווה (משנ"ב שם יג) אולם בגלל הקושי הנפשי לעמוד בזה כל השנה רבים נוהגים להקל (אול"צ ג כה, ב. שבט הלוי ח קכו ב) ויש אומרים שראוי להחמיר בזה כל השנה (הליכות שלמה תפילה יג הערות כח, 71. שבט הלוי ו טט)

כלי זמר בבין המצרים – בבין המצרים לכל הדעות חוזר הדין לעיקרו ומקפידים שלא לשמוע כלי נגינה (חזו"ע עמ' קנא).

המנגנים אצל הגויים – יש להמנע מלנגן אצל הגויים אלא אם אין לו מה לאכול, וכל זה אחר י"ז בתמוז, אבל מן ר"ח עד ט"ב ישמטו עצמן לגמרי (בא"ח דברים ה. וחומר מאבל שהתרנו לו כיון שבפרנסתו הוא עסוק. ראה ערוה"ש יו"ד שצא יד).

מנגינות שקטות – מעיקר הדין יש מקום להקל בשירה וכלי נגינה שקטים שלא מביאים לריקוד ומ"מ נכון להמנע בימים אלו אף משמיעת שירים שאינם מביאים לריקוד ואפילו קטעי חזנות. וכדאי הוא בית אלקינו להתאבל עליו גם ככגון דא (הליכות שלמה שם ג דבר הלכה ה. וחומר מאבל שהרי היו מוליכים חלילין לבית האבל).

שירה בפה – שירה בפה מותרת בבין המצרים בשבתות ובסעודות מצווה. ובשאר ימי החול יש שהקלו רק בשירים מעניין החורבן (דרשו הערה 29 בשם הגר"ח קורבן קרליץ) – ויש מתירים שירה בפה כל שהיא דרך הודאה לה' תפילה או לימוד (חזו"ע קנא, אול"צ ג כה ב) אמנם גם למקלים בזה נכון לכתחילה להחמיר מר"ח אב (אול"צ שם).

שירה בפה מוקלטת או ברדיו – יש מחמירים שדין שירה בפה כשהיא מוקלטת כדין כלי זמר שאסורים בימים אלו (שבט הלוי ח קכו ב) ויש מקלים שדינם כשירה בפה (אג"מ א קסו).

כלי נגינה מוקלטים או ברדיו – הגם שיש שכתבו ללמד זכות על השומעים כלי זמר דרך הרדיו או הקלטות במשך כל השנה. בבין המצרים יש לאסור (חזו"ע שם. אג"מ שם).

הרגילים בכלי זמר – אפילו למקלים כל השנה שאין איסור שמיעת כלי זמר אלא תוך שתיית יין. באנשים שרגילים בשמיעת מוזיקה מודים שדינם חמור יותר ואסורים בכל נגינה גם ללא יין (רמ"א תקס ג). והוא הדין בימינו שרגילים לרדיו או לנגנים (שבט הלוי ו טט).

נגינה בסעודת מצווה – לעניין כלי זמר לצורך מצווה בבין המצרים – יש שהתירו כלי נגינה בסעודת מצווה, כגון סעודת ברית מילה אם רגילים לנגן בסעודה כזו כל השנה (כה"ח תקנ"א מ) וכן סעודת שבע ברכות (משנה הלכות ו טט). וכן פדיון הבן בר מצווה וסיום מסכת (חזו"ע עמ' קנא) על פי דברי הרמ"א שכתב לעניין גזירת כלי זמר שלצורך מצווה הכל מותר.

קטנים – אסורים בכלי שיר מגיל חינוך. אמנם בקיטנה יש שהתירו להשמיע שירים אם בלעדי זה קשה לנהל את פעילותה [חזו"ע קנא בהערות בשם הרב קמניצקי] ויש שהתירו לצורך כך רק שירה בפה ובשירים נוגים [דרשו 29 בשם הרב קרליץ]

מצוקה נפשית – אדם הסובל מרגשות דיכאון, פחדים או בדידות שמקשים על תפקודו הכללי מותר לשמוע מוזיקה על מנת להפיג תחושות אלו (אול"צ כה ב. הליכות שלמה ת"ב) אך לא התירו לצורך עצבות קלה או חוסר מנוחה הנפש (אול"צ שם) ויש שהתירו רק בשירים מעניין החורבן (דרשו שם בשם הגר"ח ק).

הלומדים נגינה – יש להם להמנע מלתרגל נגינה בימים אלה [אול"צ שם] והלומד או מלמד שאם יפסיק יגרם הפסד מצד התשלומים או מצד איבוד זמן הלימוד, יש להתיר להם עד שבוע שחל בו ת"ב [ציץ אליעזר טז, יט] וטוב להחמיר בזה מר"ח אב [חזו"ע קנו].